

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐

กิเลสอันเดียวเท่านั้น

ขอนิสัย พ่อแม่ครูจารย์มันให้ขอร่วมกันหมดทีเดียว ท่านก็ชี้แจงเหตุผลให้ทราบ
ขอในเวลาบวชเป็นอย่างหนึ่ง ขอในเวลาที่บ้านบวชเสร็จเรียบร้อยแล้วมารวมกันนี้ก็เป็
อย่างหนึ่ง ไม่ขัดต่ออาวุโสกันแต่ เพราะในขณะนั้นเป็นนามลูกศิษย์ขอนิสัยจากอาจารย์
ด้วยกันทั้งนั้นท่านว่า ก็ถูกของท่าน แต่มีแปลกอยู่เราไม่เคยเห็น เณรท่านให้ขอนิสัย
เหมือนกันนะ คือความพึงพิงสำหรับเณร องค์ไหนหนอท่านให้ขอนิสัยผมลืมเสียแล้ว
พอได้เป็นแบบฉบับอันหนึ่งให้เป็นข้อคิดสำคัญ

พ่อแม่ครูจารย์ทำอะไรนี้มีเหตุมีผลทุกอย่างนะ ท่านมีของท่านทุกอย่างท่านไม่
ทำแบบสุมๆ เด่าๆ ดังที่เราทั้งหลายได้เห็นทั่วๆ ไป เพราะฉะนั้นจึงเป็นแบบฉบับที่ดี
มากที่สุดทีเดียว ที่เรายอมสารภาพท่านอยู่ก็คือผ้าบังสุกุลนี้ ท่านถือมาตั้งแต่ต้นไม่เคย
ครองคหปติจีวรเลย ท่านถือเป็นสำคัญมากที่สุด นี่อันนี้รู้สึกว่ายอมโทษจริง ๆ เราไม่
ได้ถืออย่างท่าน บังสุกุลก็เอา คหปติจีวรก็เอาก็ห่ม แต่ท่านห่มท่านครองเฉพาะบังสุกุล
จีวรทั้งนั้น และในวัดท่านยังไม่ปรากฏว่ามีภิกษุอื่นนะ อยู่ที่ไหนๆ ก็เป็นบังสุกุลทั้งหมด ไม่
ปรากฏเป็นภิกษุ อันนี้เราก็ยอมท่านว่าอ่อนเต็มทีด้อยเต็มที แต่ท่านตรงแนวเด็ดเต็มที
ตามพระประสงค์ของพระพุทธเจ้า

เพราะธุดงค์วัตรนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องเล็กน้อย เป็นเรื่องที่สำคัญมากที่สุดทีเดียว ใครไม่
เห็นธุดงค์วัตรเป็นของสำคัญ ผู้นั้นก็คือผู้ไม่สำคัญนั่นเอง จิตใจเลื่อนลอย หาเหตุหาผล
หลักเกณฑ์ไม่ได้ เพราะธุดงค์วัตรนี้เป็นหลักของจิตใจได้ยึดได้ปฏิบัติตามเพื่อแก้กิเลส
โดยถ่ายเดียวเท่านั้นไม่เป็นอย่างอื่น ไม่มีอะไรแฝงเลย ธุดังคะ แปลว่า ชำระขัดเกลา
กิเลส

ที่ท่านทำท่านเห็นชัดเจน และท่านปฏิบัติมาโดยลำดับไม่เคยละเว้นเลยก็คือ
บังสุกุลจีวร เห็นท่านใช้วาระสุดท้าย จวนท่านจะป่วยนี้ก็ผ้าอังสะ ผ้าปาน ๒ ผืนที่ท่าน
เจ้าคุณเจ้าคณะจังหวัดปราจีนบุรีเอามาถวายท่าน เพราะท่านเคยเป็นลูกศิษย์ของท่าน
อยู่แล้วแต่ก่อนๆ โน้น มาที่เล่าถวายท่านก่อนที่จะถวาย ว่าเจ้าของได้กรอเองอะไรเอง
แล้วให้ช่างหูกเขาทอให้ เห็นท่านใช้ผ้าอังสะ ๒ ผืนนี้เท่านั้น เราตั้งแต่ไปอยู่กับท่านเวลา
๘ ปีไม่เคยเห็นท่านใช้ผ้าคหปติจีวรเลย เรียกว่าท่านเด็ดเดี่ยวมาก นี่จึงมีความมุ่งหมาย
ลึกซึ้งมาก สำหรับตัดความสำคัญตนว่ามีคุณค่ามีราคาและชอบสวยชอบงาม

ผู้บังสุกุลในครั้งพุทธกาลนั้น เป็นผ้าที่คลุกเคล้าอยู่ตามขี้ฝุ่นขี้ผง ท่านจึงว่า ปัส
แปลว่าขี้ฝุ่นขี้ผงนั่นเอง กุล ก็หมายถึงพื้นแผ่นดินนี้ที่คลุกเคล้าอยู่ด้วยของสกปรกท่าน

ว่า ปัสกุก จีวรที่คลุมเคล้าอยู่ด้วยฝุ่น อยู่ด้วยของสกปรกนั่นเอง แต่ก่อนเป็นอย่างนั้น ครั้งต่อมาเขาเอาไปถวายบังสกุลดังที่เห็นอยู่นี้ เพื่อตัดความมีคุณค่ามีราคาในความสำเร็จของตนออก นี่สำคัญมาก

การบิณฑบาตมาฉัน ตามหลักของพระพุทธเจ้าที่ว่าบิณฑบาตเป็นวัตรจริงๆ ก็ดังที่เคยอธิบายให้ฟังแล้ว ไม่ได้คิดโลเลโลกเลกในอาหาร ไปก็ไปตามกิจตามกาลตามธาตุตามชั้น และไปด้วยกิจวัตรอันหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องชำระกิเลสคือจิตตภาวนา เดินไปบิณฑบาตก็เท่ากับเดินจงกรม ไม่ลืมเนื้อลืมตัว อาหารการขบฉันจะเป็นประเภทใดก็ตาม ไม่ติดไม่ข้องไม่เป็นอารมณ์ พอยังชีวิตให้เป็นไปเท่านั้น ไม่ได้คิดมุ่งหมายไปเรื่องความเอร็ดอร่อย หลักใหญ่ก็อยู่ที่พอยังอัตภาพให้เป็นไปเพื่อประกอบความพากเพียรแก่หรือถอดถอนกิเลสโดยถ่ายเดียวเท่านั้น

อาหารที่มีรสมากมันก็ติดและเป็นกิเลสไปได้ อาหารไม่มีรสกิเลสก็ไม่ค่อยแสดงตัวให้เห็นชัดเจน และฉันจันทน์ก็ได้มากมายนัก พอยังชีวิตให้เป็นไป หลักใหญ่อยู่ที่ความเพียรทั้งหมดเพื่อแก้กิเลส เพราะพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ทั้งหลายท่านถือว่า กิเลสนี้เป็นภัยอย่างยิ่ง ในโลกธาตุอันนี้ไม่มีอะไรเป็นภัยยิ่งกว่ากิเลส ฟังซิ เพราะฉะนั้นอะไร ๆ จึงมุ่งเข้าไปจุดนั้น ๆ ๆ ทีเดียว ไม่ได้มุ่งอย่างอื่นเลย

พวกเรายังไม่ได้เห็นว่าการเป็นภัยเมื่อไรแล้ว ก็ต้องให้กิเลสเหยียบหัวอยู่ตลอดเวลา นั่นแหละ พระพุทธเจ้าสอน สอนด้วยความเห็นภัย เพราะรู้แล้วว่ากิเลสเป็นภัย ถึงกับตะเกียกตะกายสลบไสล จนละได้แล้วจึงมาประกาศโฆษณาสอนโลกให้รู้ว่า กิเลสเป็นภัย ถ้าจะพูดถึงเป็นตนเป็นตัวก็เรียกว่า ปุยาตายายของมัน โศตรแซ่ของมัน ลูกหลานเหลนของมันเป็นภัยทั้งนั้น พุดง่าย ๆ มันลูกภัยเหมือนกับลูกเสือนั้น ปุยาตายายเสื่อ พ่อแม่เสื่อ ลูกเสื่อหลานเสื่อเป็นภัยทั้งนั้น กัดได้ทั้งนั้น

ไอ้กิเลสก็เหมือนกัน มันกัดได้ทั้งนั้นละ กัดหัวใจเราให้สีกให้กร่อนให้เสียผู้เสียคน เสียพระเสียเณร เสียเอามากมาย ถ้าพิจารณาตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าสอนแล้ว เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ธรรมบทใดบาปใดก็ตามติดอนจิตเข้ามาสู่จุดที่จะฆ่า กิเลสชำระกิเลสอย่างเดียวกันนั้น ไม่มีอย่างอื่นอย่างใดเข้ามาแฝงเลย นั่นเพราะพระองค์เห็นภัยอย่างยิ่ง ไม่เห็นภัยใดยิ่งกว่าภัยคือกิเลสบนหัวใจสัตว์ การสอนจึงสอนลงในจุดที่เป็นภัยนั้นให้ได้ว่า แต่จิตผู้ที่ถูกภัยเหยียบย่ำทำลายมันไม่ยอมรับรู้มันซิ รู้แต่อย่างอื่นที่จะเป็นภัยแก่ตัวเพิ่มขึ้นอีก นี่ละมันถึงแก่ยากลำบาก

เราพิจารณาดูตามอรรถธรรมของพระพุทธเจ้านี้ พิจารณาเท่าไรยิ่งละเอียดลออมากทีเดียวหาที่ค้ำไม่ได้ ประกอบกับเราปฏิบัติไปรู้ไปเห็นไปยอมไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่ขั้นต่ำถึงขั้นสูงและสูงสุด หาที่ค้ำไม่ได้ ละเอียดเข้าไปเท่าไรยิ่งซึ่งในพระโอวาทของ

พระพุทธเจ้าที่แสดงไว้แล้ว ๆ เจตตรงไหนเห็นตรงไหนในบรรดาธรรมที่เกิดขึ้นจากข้อปฏิบัติหรือการปฏิบัติของเรา ล้วนแล้วแต่เป็นธรรมที่พระองค์ทรงแสดงไว้แล้วสอนไว้แล้ว คือเห็นแล้วจึงสอนนั่นเอง ไม่เห็นไม่รู้สอนได้ยังไง นี่ละสอนไว้แล้วทั้งนั้น ละเอียดมากที่สุด

การอยู่ในป่าก็ดังที่เคยอธิบายให้ฟังแล้ว คุณค่าของการอยู่ในป่าพระองค์ก็ได้ประสบพบเห็นแล้วเป็นที่พอพระทัย จึงได้นำมาสอนผู้บวชใหม่เช่น รุกขมูลเสนาสน์ พระบวชใหม่ทุก ๆ องค์ต้องได้รับพระโอวาทข้อนี้ไม่มีการยกเว้นเลย รุกขมูลเสนาสน์ นิสฺสหาย ปพฺพชฺชา,ตตฺถ เต ยาวชิวํ อุตฺตสาโท กรณียโ. จากนั้นไปท่านก็ว่าเป็นปริยายไป เป็นอันดับที่ ๒ ที่ ๓ ไปเรื่อย ๆ เช่น วิหาโร ปาสาโท หมุมิยํ คฺกุหา อะโรยํนี้เป็นอันดับต่อไปจากนี้ อันนี้เป็นอันดับแรกเป็นที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการประพฤติปฏิบัติ เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนว่าให้อยู่ จงพยายามอยู่ในสถานที่เช่นนั้นตลอดชีวิตเถิด นั่นฟังซิ คือ รุกขมูลร่มไม้

แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าอยู่ตลอดไป จนไม่มีที่มุงที่บังอะไรเลย คืออยู่เป็นกาลเป็นเวลา แม้จะไปอยู่ในป่าในนั้นมีที่มุงที่บัง ก็ให้หาอยู่ในป่าที่คล้ายคลึงกันอย่างนั้น เพราะ รุกขมูลนี้เป็นสิ่งที่ประทับใจมาก สำหรับผู้ปฏิบัติที่อยู่ในสถานที่เปลี่ยว ๆ อันเป็นที่น่ากลัวสัตว์ร้ายทั้งหลายนี้ กรรมฐานตั้งแต่ย่อน ๆ หลังกันไปหาครั้งพุทธกาลนั้นมีจริง ๆ นี่สัตว์ร้ายดังที่เราว่า แม้แต่ในระยะปัจจุบันนี้อย่างระยะหลวงปู่มั่น หรือระยะเรานี้ก็ยังมีสมบูรณให้เห็นได้ชัดเจนเรื่องอันตราย มันไม่มีเฉพาะทุกวันนี้หรือไม่กี่ปีมานี้ ที่เขาทำลายป่าเสียหายนี้ อันตรายทั้งหลายที่เกี่ยวกับรุกขมูลนี้จึงด้อยลงไป ๆ แทบว่าจะไม่มีมีเป็นบางแห่ง

คือเราอยู่ในป่าธรรมดา ในร่มไม้ธรรมดาเป็นอย่างหนึ่ง ชยับเข้าไปที่เปลี่ยว ๆ แล้วเข้าไปหาดงเสียด้วยแล้ว โอ้โฮ ตั้งสติอยู่ตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืน ความขี้เกียจขี้คร้านไม่ทราบหาหน้าไปไหนหมดนะ ไม่ต้องกำจัดมันแหละมันไปเอง เพราะความกลัวตายก็หาที่พึ่งละชิ ที่นี้หาที่พึ่งอะไร เครื่องป้องกันตัวมีอะไร ปืนผาหน้าไม้ก็ไม่มี ก็มีแต่ธรรมเท่านั้น จิตก็ย่อนเข้าสู่ธรรม ธรรมอยู่ที่ไหนที่นี้ ธรรมก็อยู่ที่ใจ แน่ะ ย่อนเข้าสู่ใจ ใจกับธรรมก็สัมผัสกัน เมื่อใจกับธรรมสัมผัสกันแล้วก็เริ่มได้เครื่องป้องกันตัว ใจสงบลงไป ๆ

เรื่องเสือเรื่องช้างอันตรายทั้งหลายไม่ให้นับคิด ให้คิดอยู่กับคำ... ถ้าผู้อยู่ในวงบริกรรมก็ให้คิดอยู่กับคำบริกรรมนี้เท่านั้น เหมือนหนึ่งว่าโลกนี้มีแต่คำบริกรรมคำเดียว เสือมันจะมาเป็นแสน ๆ ตัวก็ตาม ไม่ได้คิดออกไปหามัน คือความคิดวาดภาพ หลอกตัวเองนั้นละมันสำคัญมากยิ่งกว่าเสือจะมาจริง ๆ ร้อยทั้งร้อยมีแต่ความคิดหลอก

ตัวเอง เพราะไปอยู่ในสถานที่น่าจะคิด แน่ๆ นี่ตอนนี้ได้เห็นเหตุเห็นผลกันชัดเจนในสถานที่ที่อยู่อย่างนั้น และคำภาวนาของตนที่หวังฟังเป็นฟังตายกับธรรมแน่นหนามั่นคงเข้า

ขณะก่อนกลัวเสียจนตัวสั่นจนไม่เป็นผู้เป็นคน ขณะต่อมานี้กลายเป็นความกล้าหาญชาญชัยขึ้นมา ราวกับว่าไม่ใช่จิตดวงนั้น ทั้งๆ ที่จิตดวงนั้นแหละ แต่สิ่งแวดล้อมมันเปลี่ยนแปลงไปจากความกลัวนั้น กลายมาเป็นความกล้าหาญ

สิ่งใดก็ตามถ้าได้ปรากฏกับใจของเราแล้วพูดได้อย่างอาจหาญ พูดได้อย่างแม่นยำ พูดอย่างไม่ระมัดระวังจะผิด ไม่สะทกสะท้าน เพราะได้เห็นได้รู้ได้ประจักษ์ภายในจิตใจแล้วนั้นนะ สำคัญมากไม่ว่าสิ่งใด แม้ธรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ รู้ภายในใจแล้วก็เหมือนกันอย่างนั้น สามารถพูดได้ จะมีในคัมภีร์ไม่มีในคัมภีร์ที่จดจารึกไว้ หรือไม่จดจารึกไว้ก็ตาม เป็นความจริงทั้งนั้นในแดนโลกธาตุนี้ ที่จะพิจารณาให้เป็นอรรถเป็นธรรม ตามความจริงทั้งหลายที่มีอยู่ เสืออยู่ในป่าใครจะไปจดจารึกมันทุกตัว กิริยาแห่งการประกอบความพากเพียรอยู่ในสถานที่เช่นนั้น ใครจะไปจดจารึกกันทุกแห่งทุกมุม แต่ผู้บำเพ็ญบำเพ็ญอยู่ เห็นอยู่รู้ อยู่ สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่ เจอกันอยู่จะว่าอย่างไร จะไม่ให้พูดได้อย่างไร มีในตำราไม่มีในตำรา เราเห็นเราก็พูดได้ จำเป็นอะไรจะต้องให้ตำรามอบอกให้ตำรามาสอน

พระพุทธเจ้าท่านทรงสอนโลกสามแดนโลกธาตุ จะมีเพียง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนรกเท่านั้นหรือ ไม่พอกับกิเลสประเภทต่างๆ ของสัตว์โลกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพระองค์ ที่จะทรงสั่งสอนในแง่ต่างๆ กัน ตามจริตินิสัยของผู้นั้นๆ ต้องมีมากมายก่ายกองทีเดียว นั่นเราเชื่อ เพียงแต่เราตัวเท่าหนูนี้ก็ยังได้ประจักษ์ชัดเจน ถ้าพูดถึงว่าอาจหาญ อาจหาญนี้ สิ่งใดที่รู้แล้วมีในตำราไม่มีในตำราอาจหาญที่จะพูดได้ เพราะความรู้อันนั้น ความเห็นอันนั้น ความเห็นสิ่งนั้นมันชัดเจนอยู่ในหัวใจนี้

ไอ้เรื่องตำรับตำรา ผู้ไปจดจารึกได้มากน้อยเพียงไรก็ตาม กำลังที่จะจดได้มาเขียนไว้อ่านกันได้เพียงเท่านั้น ส่วนที่นอกไปจากนั้น เหนือความสามารถหรือสุดความสามารถที่จะจดจะจำจะรู้จะเห็นแล้ว ก็ไม่มีทางที่จะจดจะจำเขียนมาได้ ก็สิ่งที่เราไม่สามารถจะเขียนมานั้น จะลบล้างด้วยความไม่สามารถนี้ได้หรือ มันก็ต้องมีอยู่เป็นอยู่ตามหลักธรรมชาติของตัวเอง นั่นแหละธรรมที่ว่าไม่มาในคัมภีร์เหมือนกับท้องฟ้ามหาสมุทร ดังที่พ่อแม่ครูจารย์ท่านพูดไม่ผิด เรายอมรับกราบอย่างราบเลย

เวลาไปอยู่ในที่เช่นนั้น อะไรแสดงขึ้นมามันก็เห็นกับใจๆ อยู่ตลอดเวลา เหมือนกับว่าอ่านความจริงอยู่ตลอดเวลา เช่นเดียวกับเราอ่านตำรับตำรา แต่อ่านความจริงนี้ไม่สุดไม่สิ้น ใจละเอียดเข้าไปเท่าไรยิ่งเจอความจริงละเอียดเข้าไปอ่านกันเข้าไปเรื่อยๆ

นั่นสำคัญ เริ่มตั้งแต่จิตเป็นสมาธิ นี่เริ่มอ่านแล้วถ้าจะว่าอ่าน อ่านความจริงนะไม่ใช่ อ่านตำรา ให้ได้อ่านความจริงชีพของเรา เตี้ยนี้มันไม่ได้อ่านความจริง อ่านแต่ตำรา ตำรา จำได้มาแล้วก็ได้แค่ชื่อเท่านั้น และไม่สนใจจะละจะถอนสิ่งที่เป็นภัย ไม่สนใจจะบำเพ็ญสิ่งที่เป็นคุณให้ปรากฏขึ้นตามตำราที่ซื้อมาไว้ แนะ มันก็ได้แต่ชื่อ

ที่นี้ผู้ปฏิบัติไม่เป็นเช่นนั้น ผู้ปฏิบัติปฏิบัติเพื่อเอาจริงเอาจังเพื่อเห็นเหตุเห็นผล เพื่อรู้แจ้งแทงทะลุทั้งกิเลสทั้งอรรถทั้งธรรมทั้งหลาย มันก็ต้องเจอ เริ่มตั้งแต่สมาธิ จิตเริ่มเป็นสมาธิเป็นอย่างไร นี่อ่านแล้วรู้แล้ว ไม่มีใครบอกก็รู้ภายในจิตใจ เพราะใจเป็นธรรมชาติที่รู้ อะไรสัมผัสก็รู้ เมื่อธรรมประเภทใดสัมผัสใจทำไมใจจะไม่รู้ สมาธิค่อยเปลี่ยนสภาพเข้าไปสู่ความละเอียด เพราะการบำรุงส่งเสริมอยู่เสมอก็รู้ๆ นั้น จนกระทั่งถึงความแน่วแน่ ความละเอียดที่ท่านให้ชื่อว่าอัปนาสมาธิก็รู้ภายในจิตใจ นี่ละ เราอ่าน อ่านภายในตัวเอง อ่านในตัวเอง รู้เห็นในตัวเอง อ่านในตัวเองอยู่อย่างนั้น นี่คือความจริง เจ้าของเห็นเองรู้เอง อ่านเองชัดเจน แนะ

จิตก้าวขึ้นสู่ปัญญาก็เหมือนกัน จิตเริ่มไหวตัวเป็นปัญญาเป็นอย่างไร คำว่าจิตเริ่มไหวตัวเป็นปัญญา ปัญญาฆ่ากิเลสฆ่าอย่างไร พุดได้อย่างชัดเจนเพราะเห็นชัดภายในจิตใจระหว่างกิเลสกับธรรมต่อสู้กัน สังหารกัน ใครแพ้ใครชนะ ในระยะใดเริ่มเรื่องใด เช่น เริ่มตันกิเลสกับธรรมะ ฝ่ายธรรมฝ่ายเรานี้มักแพ้เสมอที่รู้ จนกระทั่งทางนี้มีกำลังแก่กล้าสามารถเพราะการหนุนอยู่เสมอด้วยความเพียร กิเลสเริ่มถอยตัวเริ่มอ่อนตัวหรือเริ่มแพ้ก็รู้ นี่เห็นอยู่ในใจของเรา ท่านไปจดจารึกไว้ในตำราทุกแห่งทุกมุมได้ยังไง แต่ผู้ปฏิบัติเห็นอยู่นี้ชัดอยู่นี้ ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับลำดับา เขียนไม่เขียนก็ตาม จะจดจารึกไม่จดจารึกก็ตาม ความจริงกับใจสัมผัสสัมพันธ์กัน เห็นกันรู้กันอยู่ตลอดเวลา ทำไมจะพุดไม่ได้ นี่สำคัญ

อย่างที่พุด ภาวนามยปัญญาดังที่เคยกล่าวแล้ว เป็นยังไงภาวนามยปัญญา นี่พระพุทเจ้าท่านทรงแสดงไว้แล้วอย่างชัดเจน จากภาวนามยปัญญาของท่านที่ผ่านไป แล้วนั้นแล ท่านไม่ผ่านท่านเอาอะไรมาพุด ท่านเอาอะไรมาสอนโลก นั้น ท่านทรงผ่านแล้ว ที่นี้ผู้ปฏิบัติเมื่อก้าวเข้าสู่ภาวนาประเภทนี้ก็เด่นชัดขึ้นมา อ้อ ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากการภาวนานั้น ไม่เกิดขึ้นจากเงาใดมุมใดของการศึกษาการสำเนียงจากผู้หนึ่งผู้ใดเลย คล้ายๆ กับว่าถ้าจะพุดถึงเรื่องพระพุทเจ้าเป็นสยัมภูนั้น รวมหมดทรงรู้เองเป็นเองไม่มีใครบอกใครสอน อันนี้เวลาจะเข้าไปรู้ไปเป็นในภาวนามยปัญญาก็ราวกับว่าเป็นสยัมภูประเภทหนึ่งย่อยๆ ของผู้หนึ่ง ที่ได้รับการอบรม ได้รับการแนะนำแนวทางจากพระพุทเจ้ามาแล้ว แต่ผู้ที่จะรู้ผู้ที่จะเป็นภายในจิตใจก็คือผู้ภาวนา ผู้ภาวนานั้นแลเป็นผู้จะเป็นและเป็นผู้เป็น

เมื่อเป็นภวานามยปัญญาขึ้นมา เริ่มแรกขนาดเป็นมากน้อยเพียงไรก็เริ่มรู้ๆ นั่นนะไม่มีใครบอกก็เข้าใจที่นี้ จนกระทั่งภวานามยปัญญานี้หมุนตัวเป็นเกลียวไปเลยหรือ หมุนเป็นธรรมจักร ไม่มีกลางวันกลางคืน ไม่มีอิริยาบถเว้นแต่หลับเท่านั้น ทำงานอยู่โดยลำพังตนเองเรียกว่าอัตโนมัติตลอดเวลา ในการสังหารกิเลสไปพร้อมๆ กันนั้นแหละ คือในการประกอบความเพียรด้วยภวานาประเภทนี้ ก็เป็นการสังหารกิเลสไปในขณะเดียวกันๆ แล้วตำราท่านจดจารึกไว้ไหม ท่านบอกไว้แต่เพียงภวานามยปัญญาเท่านั้น

เวลามันไปเจอกันเข้าแล้ว ผู้ปฏิบัติไปเป็นภวานามยปัญญาเข้าแล้วเป็นอย่างไรบ้าง สืบเนื่องกันไปตั้งแต่เริ่มต้นของภวานามยปัญญา จนกระทั่งถึงมหาสติมหาปัญญา ซึ่งออกไปจากภวานามยปัญญานี้ ยืดยาวขนาดไหน ละเอียดแหลมคมขนาดไหน และท่านไม่ได้จดจารึกเอาไว้ แต่ผู้ปฏิบัติที่นั่นยังงี้ก็หนีไม่พ้น เจอๆ ๗ ๗ ตลอดเวลาสำหรับผู้ปฏิบัติที่นั่น นั่นละท่านเรียกว่าความจริง มันเห็นอยู่รู้อยู่ตลอดๆ เลยนี่ เหมือนกับว่าอ่านความจริงอยู่ตลอดเวลาแทนตำราพูดง่าย ๆ จากการปฏิบัติของตนทั้งฝ่ายเหตุทั้งฝ่ายผล ในเวลาต่อสู้อันเรียกว่าเหตุ ผลก็คือว่าฆ่ากิเลสประเภทใดให้บรรลัยลงไปแล้ว ผลปรากฏขึ้นมาอย่างไรบ้าง เมื่อกิเลสประเภทนั้นดับลงไปๆ จนกระทั่งถึงกิเลสประเภทสุดท้าย ท่านว่า อวิชชาปุจฉยา ที่เป็นกิเลสละเอียดที่สุดได้ถูกสังหารลงไปแล้วโดยสิ้นเชิง เป็นยังงี้ เหล่านี้ผู้ปฏิบัติภวานามยปัญญานี้รู้หมดจะว่ายังงี้ อ่านตลอดทั่วถึง

นี่ไม่ได้ศึกษาจากใครละอันนี้ เป็นเรื่องของผู้นั้นต่อสู้อเอง ทำเองรู้เอง เป็นแต่พระพุทธเจ้าทรงแนะแนวทางให้ เวลาจะเข้าต่อสู้เวลาจะรู้จะเห็นกับสิ่งเหล่านี้ เป็นเรื่องของผู้นั้นโดยเฉพาะๆ ถึงเรียกว่า สนฺทิลลฺลิกโก หรือเหมือนกับว่าสยัมภูย่อยๆ ก็ได้ คือรู้เองเห็นเองเป็นเอง เพราะทำเองรบเองชนะเอง แน่ะ เห็นกันชัดๆ อยู่ในตัว เวลานั้นเราจะไปคว้าเอาคัมภีร์โบราณที่ไหนมาเทียบมาเคียงไม่ทันกันเลย เพราะอันนี้มันรวดเร็วมาก เกินกว่าที่จะไปหาคว้าเอาคัมภีร์นั้นคัมภีร์นี้มา ซึ่งจะทำให้ไม่ทันกาล นั่นฟังซิ นี่ละความจริงแท้ๆ เข้าเจอกันหรือเข้าบวกกัน หรือเข้าต่อสู้อัน มีความรวดเร็วขนาดนั้น ใครจะไปหาคิดในตำรับตำราอยู่ตลอดเวลา

เมื่อความจริงเข้าถึงกัน กิเลสก็เป็นความจริงประเภทหนึ่ง ปัญญาก็เป็นความจริงประเภทหนึ่ง วิธีการต่อสู้อันแต่ละอย่างๆ นี่ไม่ต้องศึกษาจากใคร มันหากมีอุบายวิธีการที่จะทันกันตลอดเวลา ต่อสู้อันอยู่นั้น เพราะใครจะหวังแพ้อะไร ไ้อกิเลสมันก็ไม่ได้หวังจะแพ้เรา ไ้อเราก็ไม่หวังจะแพ้กิเลส เราจะเอาชนะจนได้ นั่นละที่เรียกว่าต่อสู้อัน ขณะที่ต่อสู้อันต่อสู้อันวิธีใด จะไปบอกใครได้ยังงี้ ต้องเป็นเรื่องอุบายกลวิธีของเจ้าของเองทั้งนั้น เมื่อถึงปัญญาขั้นนี้แล้วเป็นอย่างนั้น หมุนรอบตัวเลย ถ้าเป็นไม้ก็เป็นต้นเสา

ถาก ๔ เหลี่ยมมกลิ่งยาก ถาก ๘ เหลี่ยมมกลิ่งง่ายเข้าไป ฟาด ๑๖ เหลี่ยมมกลิ่งทั้งสกลม แล้วกลิ่งเลย นั้น ปัญญานี้ก็เหมือนกัน ตั้งแต่ ๔ เหลี่ยม ๘ เหลี่ยม แล้ว ๑๖ เหลี่ยม จากนั้นมากก็กลมกลิ่งพรีดไป นี่ปัญญาคล่องตัว นี้จะมีในตำราทุกบททุกบาทใหม่

แต่นี้เราผู้ปฏิบัตินั้นจะลบล้างได้ใหม่ว่า ไม่ให้รู้ไม่เห็นความจริงทั้งหลายเหล่านี้ ต้องรู้ต้องเห็นเพราะเป็นความจริงที่มีอยู่แล้ว ๆ เห็นหรือเจออะไรก็เจอสิ่งที่มีอยู่แล้ว ทั้งนั้น ไม่ใช่เป็นของปลอม ๆ เป็นของมีอยู่ จึงต้องรู้ต้องเห็น นี้แหละเรียกว่าอ่านความจริง อ่านในภาคปฏิบัติของตน ท่านพูดไว้เพียงย่อ ๆ เท่านั้นละไม่มากมาย เพราะจะเหลือเพื่อฟันเฟืองเกินความสามารถของผู้ปฏิบัติจะปฏิบัติตามได้เพราะกำลังยังน้อย แต่เมื่อรู้เข้าแล้วหากเป็นวิสัยของผู้นั้น จะขยายตัวออกไปให้กว้างขวางลึกซึ้งขนาดไหน ก็เป็นตามจริตนิสัยของผู้นั้นจะบุกเบิกไปเอง ไม่ใช่คนอื่นคนใดจะบุกเบิกให้ความจำเป็น แต่เพียงพื้นฐานหรือเป็นแต่เพียงแนวทาง แต่เวลาจะเอาจริงเอาจังแล้วต้องเป็นเรื่องของเจ้าของผู้นั้นเป็นผู้บุกเบิกออกเอง รู้ลึกตื่นหยาบละเอียดแคไหนก็เป็นเรื่องของผู้นั้น ทำให้รู้ให้เห็นขึ้นมาภายในตัวของเรา

ที่กล่าวตงี้ที่ว่า ธรรมะบทใดบาทใดก็ดี ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนนั้น สอนเพื่อให้ฆ่ากิเลส จ่อเข้าไปหาจุดเดียวคือกิเลสทั้งนั้น บำเพ็ญก็บำเพ็ญเพื่อจะฆ่ากิเลสนั่นเอง กำลังวังชามีไม่มากก็เอากันให้มาก ให้มาก ๆ มากก็มากเพื่อจะสังหารสิ่งที่มันยึดมันกดมันถ่วงเอาไว้ไม่ให้พ้นจากทุกข์ไปได้ เพราะอันเดียวนี้เท่านั้นคือกิเลส เมื่อกิเลสได้สิ้นไปจากใจแล้วไม่บอกก็ตาม จะหลุดลอยออกไปเลย เหมือนนักโทษที่ติดคุกมาแสนทรมาน พอพ้นโทษเท่านั้นใครจะอยากมาติดอีกล่ะ ก็โดดผางที่เดียวโดยไม่ต้องถามหาบ้านหาเรือนของตัวเองด้วย ไปถูกปั๊บเลย

นี่ก็เหมือนกัน กิเลสมันกดมันถ่วงเสียมากมายขนาดไหน จนถึงต้องได้เข็ดหลาบขนาดไม่มีอะไรเกินเข็ดหลาบกิเลสแหละ เพราะฉะนั้นการสอนโลกจึงสอนเพื่อให้เห็นโทษของกิเลสแล้วให้แก้ให้ไซ ส่วนความดีทั้งหลายเพื่อจะเป็นเครื่องมือต่อต้านหรือต่อสู้กับกิเลสก็สอนให้บำเพ็ญ เอ้า ทานก็ให้บำเพ็ญ ศีลก็ให้รักษา ภาวนาก็ให้ทำ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องมือที่จะฆ่ากิเลสทั้งนั้น เพราะเห็นว่ากิเลสเป็นภัยไม่มีอะไรเกินในโลกทั้งสาม

โลกที่กองกันอยู่ทั้งสามนี้ ทั้งที่เป็นส่วนหยาบส่วนกลางส่วนละเอียดของภูมิของภพนั้น ๆ ล้วนแล้วแต่กิเลสอันเดียวนี้เท่านั้น เป็นผู้บีบบังคับหรือกดถ่วงเอาไว้ไม่ให้หลุดพ้นไปได้ จะเป็นอะไรไป ต้นไม้ ภูเขา ดินฟ้าอากาศ มีอำนาจที่จะมาดึงดูดจิตใจให้ติดจมอยู่ได้เหมือนกิเลสอะไรล่ะ อันนี้จึงเป็นของสำคัญมาก เพราะฉะนั้นจึงต้องได้ใช้อุบายวิธีการอย่างละเอียดลออ อุตสาหะพยายามเต็มที่เต็มฐาน คนเราเมื่อได้เห็นโทษ

ของมันโดยลำดับลำดับแล้ว ความเพียรมันมีมาเอง แต่น้ำมันไม่เห็นนะซิเพราะไม่มีธรรมเครื่องส่องที่จะให้เห็น ถ้ามีเครื่องมือที่จะให้เห็นบ้างแล้ว มันก็เห็นก็พบก็เจอ เห็นโทษก็เห็นเข้าไปเรื่อย ๆ

ดังที่เห็นได้จากการปฏิบัติของเราตั้งแต่ขั้นหยาบ ขั้นหยาบไม่ค่อยเห็น ต้องดูต้องไถบังคับบัญชากันให้ต่อสู้กับกิเลส ต่อเมื่อได้เหตุได้ผลพอประมาณแล้ว ความเพียรก็มี ความมีกำลังใจก็มี ความห่วงใยการภาวนาก็มี ความซื่อเกียจซื่อคร้านน้อยลงไป ๆ จนกระทั่งก้าวเข้าสู่ธรรมดั่งที่กล่าวตงกันนี้ คือภาวนามยปัญญา

เริ่มตั้งแต่สมาธินี้มันก็ดูตออยู่แล้วแหละ สมาธิตั้งแต่สมาธิขั้นต่ำ ๆ จนถึงชั้นละเอียด เป็นจิตที่ดูตอเต็มในธรรมทั้งหลายอยู่แล้ว และยังก้าวเข้าสู่ปัญญาขั้นที่ว่าภาวนามยปัญญาด้วยแล้ว นั่นละเป็นขั้นที่เห็นโทษโดยลำดับลำดับ ความเพียรหมุนตัวไปโดยลำดับลำดับ ความซื่อเกียจซื่อคร้านค่อยอ่อนตัวลง ๆ สุดท้ายความซื่อเกียจซื่อคร้านหายหน้าไปหมดไม่มีเหลือจริง ๆ มีแต่ความที่จะเอาจะสู้ จะเอาให้หลุดให้พ้นโดยถ่ายเดียวราวกับว่าทุกลมหายใจ

เห็นใหม่ถึงขั้นเป็น มันเป็นไปได้ในบุคคลคนเดียวนั่นแหละ ที่ตัวซื่อเกียจซื่อคร้านมาก ๆ นั่นแหละ ตัวโง่ ๆ ก็คือจิตดวงนี้ เวลาฉลาดใครจะไปตามทันละ ถึงขั้นฉลาดมันฉลาดจริง ๆ ก็ฉลาดในหัวใจของเรานี่แหละ ที่อาศัยธรรมเป็นอุบายเครื่องแก้ไขเครื่องบุกเบิกเครื่องช่วยหนุนให้ฉลาดก็ฉลาดเอง ฉลาดขึ้นมา ๆ

ความเห็นคุณค่าแห่งธรรมที่ตนได้รู้ได้เห็นแล้วก็ยังมีมาก ความเห็นโทษของกิเลสที่ยังละไม่ได้ก็เห็นมาก เมื่อความเห็นคุณค่าแห่งธรรมก็เห็นมาก ความเห็นโทษแห่งกิเลสก็เห็นมาก แล้วก็รวมเข้ามาสู่กำลังของใจที่จะทำให้หลุดพ้น ความเพียรก็แก่กล้า สติปัญญาก็รวดเร็ว ความอุตสาหุ่พยายามไม่ต้องบอก มันหากหมุนของมันไปเองพร้อม ๆ กันนั่นแหละ ที่นี้ความซื่อเกียจหายไปไหน ไม่มีเลย มีแต่จะเอาทำเดี่ยวถึงต้องได้รั้งเอาไว้

ที่ท่านสอนว่าอุทธัจจะในสังโยชน์เบื้องบน ความฟุ้งความเพลินของสติปัญญาต่อความพากเพียรในการต่อสู้กิเลสทั้งหลายจนลึ้มตัว ไม่ได้เข้าพักผ่อนสมาธิเลย ท่านจึงสอนให้พักในสมาธิ เพราะจิตเพลินในความเพียร ไม่มีคำว่าซื่อเกียจซื่อคร้านและคำว่าขยันก็เลยเสีย มันพูดไม่ได้ไ้คำว่าขยันนี้ เหมือนกับธรรมขั้นต่ำลงไป เมื่อถึงขั้นหมุนตัวไปเองแล้ว มีแต่คำว่าเป็นก็เป็นตายก็ตาย จะให้หลุดพ้นถ่ายเดียวเท่านั้น อย่างอื่นเป็นไปไม่ได้ นี่ขั้นนี้แล้วความซื่อเกียจจะมาจากไหน มันจะมากเกิดได้ในขณะใดเล่า ก็เมื่อมีแต่จะให้ชนะ ถ้าพูดถึงว่าชนะก็จะให้ชนะทำเดี่ยว ถ้าจะให้หลุดพ้นก็จะให้หลุดพ้นทำเดี่ยวนี้เท่านั้น เป็นก็เป็น เป็นก็ให้หลุดพ้น ตายก็ให้หลุดพ้น แล้วความซื่อเกียจจะมาจากไหนละ

ฟังซิ นี่ละเมื่อถึงขั้นน้ำมันเป็นเองด้วยกันทุกคน ไม่ต้องบอกหากตัวเองในเจ้าของ นี่เพราะอะไร เพราะคุณค่าของธรรมมีมาก และก็ย้อนไปเห็นโทษของกิเลสนั้นแหละมาก

ธรรมเกิดก็คือแสงสว่างเกิด ความเฉลียวฉลาดเกิด ภัยมากน้อยมันก็เห็นละซิ ปัญญา นอกจากนั้นยังปัญญาญาณที่ละเอียดยิ่งกว่าปัญญาเข้าไปอีก ยิ่งเห็นชัดลงไปละเอียดแหลมคมขนาดไหนกิเลส แต่ก่อนก็ว่ามันแหลมคมไม่มองเห็นมัน ทีนี้เมื่อสติปัญญาเหล่านี้ได้อบรมตัวจนคล่องตัวถึงขั้นมหาสติมหาปัญญาแล้วนอนใจได้ยังไง สติปัญญาขั้นนี้ไม่ใช่ขั้นนอนใจ ถึงจะติดก็ไม่ได้นอนใจ หากมีแง่มุมอะไรที่จะรู้จะเห็นที่จะดูเหตุการณ์ต่างๆ อยู่ไหนแหละ จนกระทั่งผ่านไปได้ จนกระทั่งรู้ในสิ่งที่ติดที่ข้องอยู่นั้นผ่านไปได้โดยไม่มีเหลือเลย แน่ะฟังซิ นี่ถึงขั้นฉลาด

คำว่าฉลาดอันนี้หมายถึงฉลาดโดยธรรม ฉลาดทางภาคปฏิบัติ เป็นความฉลาดที่ผิดกับความฉลาดทั้งหลายที่เราได้ศึกษาเล่าเรียนมาทางโลกอยู่มากมาย ถ้าผู้ไม่ปฏิบัติไม่รู้ ไม่เกิดความฉลาดประเภทนี้ หากไม่รู้ว่าความฉลาดประเภทนี้คืออะไร ขอให้เจอเข้าไปเถอะจะทราบเอง

ฐานที่จะเกิดความฉลาดก็คือภาวนามยปัญญาดังที่ว่านี่ นี่เป็นฐานอันดับของปัญญา ฐานต้นก็คือสมาธิ เป็นเครื่องหนุนให้จิตอิมัตถ์ มีความสงบเยือกเย็น อิมัตถ์คือสงบเย็นอยู่ภายในตัว อิมเอิบอยู่ภายในจิต เพราะจิตเป็นสมาธิจิตสงบ ย่อมไม่ฟุ้งซ่านรำคาญกับรูปกับเสียงกลิ่นรสเครื่องสัมผัส อันเป็นสายทางที่จะให้เกิดกิเลสทั้งหลายเข้ามาพอกพูนหัวใจ เมื่อจิตมีความอิมัตถ์แล้ว พาเดินทางด้านปัญญา จิตย่อมทำงานทางด้านปัญญา คลี่คลายดูสิ่งนั้นสิ่งนี้ ธาตุชั้นธอวิยะส่วนใดก็ตาม ให้เห็นเป็นอสุภะอสุภัง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อละเอียดเข้าไปก็เห็นเรื่องเวทนา ความสุข ความทุกข์ ฉะๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นธออันนี้ เห็นเข้าไปชัดเข้าไป นี่เรียกว่าปัญญา และแจ้งเข้าไปโดยลำดับลำดับ

จากนั้นก็ก้าวเข้าสู่ภาวนามยปัญญา เอาละที่นี่ นั่นเป็นฐานที่จะให้เกิดความฉลาด ไม่ต้องบอกถ้าถึงขั้นนี้แล้ว ปัญญาจะหมุนตัวไปรอบด้านทีเดียว ทั้งๆ ที่เราไม่เคยเป็นไม่เคยเห็นไม่เคยมี และไม่คาดไม่ฝันด้วยว่าจะได้รู้ธรรมชาติที่อัศจรรย์ที่แปลกประหลาดในหัวใจของเรา แต่ก็ได้เห็นเสียแล้ว ปรากฏแล้วเวลานี้ นั่น นี่ละธรรม

ความฉลาดของจิตที่สังหารกิเลส ไม่ใช่ความฉลาดแบบโลกๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนกันมา อันนั้นเป็นความรู้ความฉลาดที่กิเลสมันผลิตขึ้นมา เราเรียนวิชาจากกิเลสจึงไม่สามารถจะนำไปฆ่ากิเลสได้ ต้องเป็นปัญญาของธรรมที่เกิดขึ้นจากภาคปฏิบัติดังที่กล่าวนี้ ปัญญาอันนี้แล ความฉลาดอันนี้แล เป็นสิ่งที่จะสังหารกิเลสทุกประเภทให้ฉิบหายวายปวง ไม่มีอะไรเหลือภายในจิตใจเลย ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่านล้วนแล้วแต่

ปัญญาประเภทนี้ทั้งนั้น ปัญญาทางโลกเอามาใช้ไม่ได้เลย เพราะเป็นปัญญาของกิเลส นอกจากจะเป็นการเสริมกิเลสเท่านั้น

เราเห็นโหมละความฉลาดทางโลกเป็นยังไง เราไม่ได้ยกโทษของโลกนะ คือพูดตามความมีความเป็น คนฉลาดเช่นเจ้ากฤษณ์นั่นแหละ ตัวพลิกตัวแปลงเปลี่ยนแปลงกว่ากินหายใจคือตัวนี้แหละ นั่นละมันฉลาดไปอย่างนั้นเสีย ใครมีความรู้ฉลาดเท่าไรก็ยิ่งทะนงว่าตัวรู้ตัวฉลาด สุดท้ายก็ทำแต่ความชั่วให้คนอื่นได้รับความเดือดร้อน ถ้าพูดตามหลักธรรมแล้ว ความฉลาดอะไรอย่างนั้น คนฉลาดต้องให้ความสุขแก่โลกตั้งพระพุทธเจ้าขึ้นชื่ พระพุทธเจ้ามีความฉลาดมากน้อยเพียงไรเราก็รู้อันนี้ และทำประโยชน์ให้โลกได้กว้างขวางขนาดไหน เราเห็นโหมสามโลกธาตุนี้พระพุทธเจ้าเป็นครูสอนทั้งนั้น สอนได้หมด นี่ความฉลาดอันนี้ทำให้โลกให้เย็น แต่ความฉลาดของกิเลสฉลาดไปไหนยิ่งทำให้โลกให้ร้อนไปโดยลำดับลำดับ มันตรงกันข้ามอย่างนี้เอง เราไม่ได้ประมาททางโลกนะ เราพูดตามความจริง ความจริงมันเป็นเป็นอย่างนี้

เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้เป็นปัญญาทางธรรมเข้าไปเพื่อแก้กิเลส ถอดถอนกิเลส ถ้าปัญญาทางโลกมันไม่อย่างนั้น คิดดูซิอย่างเราเรียนหนังสือนี้ ทั้งๆ ที่เรียนธรรมแท้ๆ นั่นนะ เรียนปริยัติธรรม สอบได้เริ่มมาตั้งแต่นักธรรมตรี โท เอก มหาเปรียญ จนถึง ๙ ประโยค ทั้งเรียนจบพระไตรปิฎก แทนที่กิเลสจะหลุดลอยไปเพราะการเรียนการจำได้นั้น กลับทะนงตัวว่าตัวเรารู้หลักนักปราชญ์ ฉลาดแหลมคม ไปที่ไหนก็เหมือนกับว่ายกกว่าแบกคัมภีร์ไป ตู้อพระไตรปิฎกเคลื่อนที่ไป

ความสำคัญตอนอันนี้แหละคือตัวกิเลสแท้ๆ นั่นฟังซิ แก้งังงัยงั้น นอกจากเอากิเลสมาพอกพูนตนด้วยความสำคัญ นี่ละเรียนธรรมก็ตาม ถ้าใจยังเป็นโลกอยู่ กิเลสมันแทรกเข้าได้อย่างนี้เอง เรียนธรรมอย่างนี้มันก็เป็นกิเลส

ถ้าเรียนเพื่อจะถอดถอนแก้ไข เพื่อปฏิบัตินั้นเป็นธรรมโดยแท้ ถึงจะมีความสำคัญอยู่บ้าง ความสำคัญนี้ก็มิวันจะหลุดลอยออกไปได้ สำคัญว่าตนรู้ตนฉลาดด้วยจำได้มาก เพราะการเรียนมากอย่างนี้ก็ตาม แต่จะมีวันหนึ่งที่มันจะปิดอันนี้ออก แล้วก้าวเข้าสู่ภาคปฏิบัติ และลดละสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดไม่มีเหลือเลย เหลือแต่หลักความจริงล้วนๆ ไม่สำคัญว่าตนรู้ตนฉลาด ไม่สำคัญว่าตนดีตนเด่นกว่าผู้หนึ่งผู้ใดเลยในโลกนี้เสมอไปหมด และความเสมอนั้นเจือเต็มไปด้วยเมตตาอีก อ่อนน้อมไปหมดอีก ไม่มีอะไรที่จะเป็นพิษเป็นภัยในความรู้ประเภทนั้นเลย แน่ะฟังซิ มันต่างกันอย่างนี้แหละ

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทางโลก ความจำเป็นเรื่องของโลก ทำให้เกิดกิเลสได้โดยเจ้าของไม่รู้สึกรู้ตัวเลย ทั้งๆ ที่เรียนธรรมนั่นแหละ แต่กิเลสก็เข้าไปหากินในวงนั้นอีกเหมือนกัน เหมือนอย่างเขาไปหากินในวงวัดนั่นแหละ มีงานตรงไหนๆ พวกหากินใน

วงวัดมันมี เราดูก็รู้นี่นะ อย่างน้อยก็พวกชายของ ชายข้าวต้มขนมมันเต็มอยู่ในวัดนี้ว่า ไง นี่มันเข้าไปหากิน เราเทียบเฉย ๆ นะ

เรื่องกิเลสหากินกับธรรมเป็นอย่างนี้แหละ หากใครเรียนได้มากเท่าไร อยู่ย คัมภีร์จะแตก ไปที่ไหนหนัก ก้าวไม่ออก หนักความรู้ ความจริงมันหนักกิเลส ความ ทะนงตนความสำคัญตนต่างหาก นี่เป็นกิเลส ไม่ได้ละกิเลสอันนี้ เรียนมากเท่าไรกิเลสก็ ไม่ได้หลุดลอย ไม่ได้ถลอกปอกเปิกบ้างเลยการเรียน ยิ่งเรียนด้วยความสำคัญไปอย่าง นั้นด้วยแล้วยิ่งหนัก กิเลสยิ่งมากกว่าคนธรรมดา ถ้าเรียนเพื่อจะปฏิบัติแล้ว เอ้า ถึงมัน จะมีอยู่บ้างเป็นธรรมดาของปุถุชน กลอุบายไม่ทันกิเลสก็ตาม มันมีวันหนึ่งที่กลอุบาย จะทัน ปิดกิเลสความสำคัญอันนี้ออกได้ด้วยการปฏิบัติของตน และรู้มากเข้าไปเท่าไร ยิ่งปล่อยวางมาก ๆ สุดท้ายละหมด ความสำคัญอะไร ๆ ไม่มีเหลือเลย

อย่างที่ท่านพูดว่ามานะ ๙ คืออะไร มานะ ๙ นั้นเป็นธรรมของผู้ปฏิบัติขั้นสูง ขั้นสูงก็คือชั้นละเอียดที่อยู่ในเกณฑ์ที่ว่าเขี้ยวกำลังแหลม พุดง่าย ๆ เห็นความแปลก ประหลาด ความอัศจรรย์ภายในจิตใจของตนแล้วก็คิดอยากเทียบเคียง ท่านจึงว่ามานะ ๙ มานะคือความถือ ถือความรู้อันเด่นดวงนั้นแหละ ได้แก่ ตนต่ำกว่าเขา สำคัญว่าต่ำกว่าเขาหนึ่ง เสมอเขาหนึ่ง ยิ่งกว่าเขาหนึ่ง ตนเสมอเขาสำคัญว่าต่ำกว่าเขา เสมอเขายิ่ง กว่าเขาหนึ่ง ตนสูงกว่าเขามีภูมิจิตภูมิธรรมสูงกว่าเขา สำคัญว่าตนต่ำกว่าเขาหนึ่งเสมอ เขาหนึ่ง และสำคัญว่าสูงกว่าเขาหนึ่ง นี่เป็น ๙ อย่างละ ๓ ละ ๓ เป็นมานะ ๙

นี่ถือเป็นธรรมะขั้นสูง อันนี้ชั้นละเอียดมีวันที่จะปลดปล่อยลงได้โดยไม่ต้อง สงสัยละ อันนี้แน่นอน ไม่วันใดก็วันหนึ่งแน่ที่มานะ ๙ นี้จะพังลงไป เพราะถ้าหากว่าเรา จะเทียบจิตแล้ว ก็จิตอยู่ในอภิมรรค กำลังก้าวเดินในอภิมรรค พวกสังโยชน์เบื้อง บนเช่นอย่างมานะ อุทธัจจะ อวิชชา มานะถือก็ถืออันนี้เองแหละ เมื่อถือใจแล้วก็ถือ อากาโรเหล่านี้สำคัญตนไปต่าง ๆ

ผู้ปฏิบัติหากได้ตั้งอกตั้งใจจริง ๆ แล้ว ก็เคยได้พูดแล้วว่า สด ๆ ร้อน ๆ ธรรมะ พระพุทธเจ้า มรรคผลนิพพานสด ๆ ร้อน ๆ กังวานอยู่ในหัวใจเรา เช่นเดียวกับกิเลสมัน กังวานอยู่ตลอดเวลา ความโลภมันก็กังวานอยู่ตลอดเวลา ความโกรธ ความหลงกังวาน อยู่ภายในจิตใจเรา ไม่เคยครีไม่เคยล้าสมัย ไม่เคยล่าเคยหายไปตามปีตามเดือนเพราะ จิตใจไม่ตาย อันนี้มันก็แอบแฝงอยู่กับของไม่ตายนั้นแหละ แม้มันจะเป็น อนิจจัง ทุกข อนาคตตา อยู่ก็ตาม มันก็แฝงอยู่นั้น อันหนึ่งดับไป อันหนึ่งเกิดขึ้น เชื้อของมันฝังอยู่ภายในจิตใจอยู่นั้นคืออวิชชา มันจึงพาสัตว์ให้เกิดให้ตาย

ในสามแดนโลกธาตุนี้ ไม่มีจิตดวงใดที่จะรอดพ้นจากอำนาจของกิเลสประเภทที่ ว่าฝังจมนี้ไปได้ ยกเว้นจิตพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์เท่านั้น นอกนั้นล้วนแล้วแต่อยู่

ใต้อำนาจของธรรมชาตินี้ เมื่อเป็นเช่นนั้นพระพุทธเจ้าจะไม่แสดงธรรมด้วยความเห็นโทษในสิ่งเหล่านี้ได้ยังไง ก็โลกทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ ไม่มีรายใดเลยได้ผ่านพ้นออกไปโดยธรรมตาของตน คือไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอนอย่างนี้ ให้เป็นไปโดยหลักธรรมชาติของตนเอง ไม่มีเลย ต้องได้อาศัยธรรมไปจุดไปลากไปดึงขึ้นมา ถึงจะหลุดขึ้นมาพ้นขึ้นมาโผล่ขึ้นมาได้ นั่นละพระพุทธเจ้ามาอุบัติแต่ละพระองค์ๆ จึงทำประโยชน์ได้มากมาย

สัตว์ผู้มีอุปนิสัยที่ควรจะหลุดพ้นอยู่แล้วก็มี เพราะถึงจะจมอยู่ในวิภวภูมิก็จมอยู่ด้วยอุปนิสัยนี้ละ ไม่ใช่ไม่มีอุปนิสัยเลย... มี แต่ธรรมชาตินั้นยังเหนือกว่า มันจึงต้องครอบเอาไว้ก่อน ต่อเมื่อได้มีผู้เปิดทางให้แล้วก็ดีดผิงๆ ออกเลย เปิดช่องเปิดทางให้ดีดผิงๆ ขึ้นมา ที่ว่าได้บรรลุธรรมตามธรรมพระพุทธเจ้าเป็นจำนวนมากมายในการแสดงธรรมแต่ละครั้งๆ นั้นฟังซิ พุทธบริษัทได้บรรลุธรรมเป็นเท่าไร มากมายกายกองนี้คือผู้ที่ได้หลุดพ้นๆ ไปตามช่องที่พระพุทธเจ้าทรงเปิด นี้ละพ้นไปๆ

เพราะอุปนิสัยมีอยู่แล้วนี่ เป็นแต่เพียงว้ายังไม่สามารถที่จะผ่านพ้นไปได้จึงต้องได้ตะเกียกตะกาย ตกในภพใดชาติใดก็จะทำอย่างไรได้ วิบากกรรมมันมีเหนือตัวทำด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไปทำความชั่วซ้ำลามาก ด้วยความคึกความคะนอง ความอยากทำหรือความไม่เชื่อว่าบาปมีบุญมีเสียบ้างอะไรบ้าง กระทบลงไป ธรรมชาติที่มีอยู่ซึ่งเป็นความจริงไม่เอียงต่อผู้ใดซิ ทำลงไปมันก็ต้องเป็น ทำบาปต้องเป็นบาปทำบุญต้องเป็นบุญ เหมือนเราไปจีไฟจะว่าไม่ร้อนก็ว่าไป ลองจีเข้าไปซิความจริงเป็นยังไงมันก็บอกเอง นั่นละความจริง นี่บาปก็เท่ากับไฟนั่นเอง มันต้องเป็นเองอย่างนั้น

พวกเราได้มาประพฤติปฏิบัติธรรม ยังมามัวเห็นแต่ความซี้เกียจซี้คร้าน เห็นคุณค่าของโลกของสงสารของกิเลสตัณหาว่าดี ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่เห็นคุณค่าของธรรมเลย มันก็ไม่มีวันที่จะผ่านไปได้หรือไม่มีวันเบาบางไปได้

เบื้องต้นได้พูดถึงพ่อแม่ครูจารย์เรื่องรูดงควัตร ซึ่งเป็นข้อสำคัญๆ ด้วยกันทั้งนั้น เช่น เนลัชชี่ ท่านก็บอกไว้ อดนอนเป็นคืนๆ ไปนี้ อดนอนนั้นก็เพื่อความเพียร ประกอบความพากเพียร ไม่นอน อยู่ในอิริยาบถ ๓ คือยืนเดินนั่งไม่ยอมนอนเลย อย่างพระจักขุบาล จนกระทั่งจักขุแตก ท่านไม่ยอมนอน ๓ เดือนหรือว่าไง ท่านไม่นอนจักขุท่านแตก แต่ท่านก็บรรลุธรรมเป็นอรหัตบุคคลขึ้นมาได้เลย นี่ก็รูดงควัตรหนึ่งเหมือนกัน เนลัชชี่

อยู่ในป่าอยู่ในป่าช้า เหล่านี้มีแต่รูดงควัตรทั้งนั้น สอนให้ไปอยู่ในป่า เพราะคุณค่าแห่งความอยู่ในป่านั้นสำคัญมากกว่าอยู่ตามสถานที่ธรรมดา เช่น อยู่ในบ้านเป็นอย่างหนึ่ง วัดบ้านเป็นอย่างหนึ่ง วัดป่าธรรมดาเป็นอย่างหนึ่ง อยู่ในป่าเปลี่ยวเป็นอย่างหนึ่ง

ความรู้สึกของเราจะเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เมื่อความรู้สึกของเราเปลี่ยนขึ้นทางด้านธรรมะ ทางด้านดี กำลังใจของเราก็ได้ก็มี

นี่ก็เริ่มเข้าพรรษาตั้งแต่วันนี้แล้ว ผู้ที่มาบวชไม่มีหน้าที่การงานอะไร อย่าห่วงใยยุ่งเหยิงวุ่นวายกับอดีต ทางบ้านทางเรือน หน้าที่การงาน ถึงคิดแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์ คิดให้เป็นกังวลใจเปล่า ๆ ข้างหน้าข้างหลังคืออดีตอนาคตไม่ต้องยุ่ง เวลานี้บวชมาเพื่อประกอบความ پاکเพียร ให้ทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ให้เห็นเหตุเห็นผลภายในจิตใจ ตามหลักธรรมที่ทรงสอนไว้ อย่างน้อยจิตใจสงบก็ยังมี เทปก็มีในวัดนี้เอาไปเปิดฟัง นั่งภาวนาฟังเทปก็ดี หรืออยากจะอ่านหนังสือก็อ่าน แต่อ่านหนังสือสู้ฟังเทปไม่ได้ในขณะที่นั่งภาวนา จิตสงบเย็นลงไป

สติเป็นของสำคัญนะ ใครเคยภาวนาบทใดบาทใด ก็ให้อยู่กับธรรมบทนั้นบาทนั้น ไม่ว่าจะก้าวหน้าถอยกลับ ไม่ว่าจะยืนว่าเดิน อริยาบททั้ง ๔ ให้ได้ทุกระยะไปยังดี ความคิดเป็นธรรม ประจักษ์ประจักษ์เป็นธรรม เช่น พุทโธ เป็นสังขารเป็นความคิด แต่เป็นความคิดที่เป็นธรรม เรียกว่าความคิดฝ่ายมรรค มันคิดเรื่องราวอะไรที่เป็นเครื่องผูกพัน นั่นเป็นความคิดของสมุทัย เป็นเหตุให้เกิดกิเลสขึ้นมาเกิดทุกข์ขึ้นมา ให้ระงับความคิดเช่นนั้น ให้คิดแต่สิ่งที่ตั้งงามคือธรรมเท่านั้น ใจสงบ

ผู้ภาวนาอานาปานสติ ก็ให้กำหนดตามที่เขียนไว้ในหนังสือก็มี ในเทปบางม้วนก็มี นี่ได้อธิบายไว้พอประมาณ ๆ ถึงไม่ละเอียดมากก็พอจะจับเงื่อนไขได้แล้ว ถ้าพอจับเงื่อนไขเข้าไปได้แล้วความละเอียดไม่ต้องบอก เจ้าของจะเข้าใจเอง เพราะความละเอียดนี้ จะบุกเบิกเข้าไปถึงขั้นที่ละเอียดสุดได้ไม่สงสัยที่ผู้ปฏิบัติจะพึงรู้เอง

ปีนี้พระเณรที่ตั้ง ๔๐ กว่านะนี้ ให้ขยับขยายเท่าไรก็ไม่ขยับขยาย อยู่กันอย่างนี้ เต็มกันอยู่นี้จะอย่างไรล่ะ มันลำบากหนักเหมือนกันนะผมผู้ปกครอง และยังมีภาระทะเลาะเบาะแว้งนี้ด้วยแล้ว เป็นพินเป็นไฟภายในวัด เพราะผู้ปฏิบัติพระกรรมฐานผู้ปฏิบัติอยู่ด้วยกันนี่มันเป็นเหมือนอวัยวะเดียวกัน พอมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นนิด ๆ จะกระเทือนถึงกันไปหมดเลย เช่นเดียวกับอวัยวะของเราส่วนใดส่วนหนึ่งวิการไปเสียนี้ กระเทือนทั้งอวัยวะนั้นแหละ เช่น หนามยอกเท้า และเขยิบไปหมดทั้งตัวเลย เดินเขยก ๆ และเจ็บเป็นทุกข์ไปหมด

นี่ก็เหมือนกัน รายใดคิดเป็นความระแคะระคาย รายใดที่ไม่ดีทำการกีดการขวางหมู่เพื่อนเข้าไปแล้ว นั่นแหละรายนั้นแหละ จะเหมือนกับหนามยอกที่เดียว แล้วก็เสียไปหมด ไม่ใช่เรื่องเล็กน้อยนะ เพราะความเกี่ยวโยงกัน เมื่อเราทราบชัดเจนในต้นเจตนาของเราและปัจจุบันแห่งเจตนาว่ามาปฏิบัติธรรมแล้ว ก็ให้ดูหัวใจเจ้าของมันกระเพื่อมออกเรื่องอะไร นั่นละมันเกิดขึ้นนี้ก่อน เช่นว่าผู้หนึ่งไม่ตีผู้หนึ่งไม่ตี ผู้คิดนี้แหละ

ไม่ดี มันไปหาเรื่องราวขึ้นมา จริงไม่จริงมันก็เอาเรื่องขึ้นมา เหมือนกับตุ๊กตาเครื่องเล่น หลอกเจ้าของให้เกิดความเดือดร้อนวุ่นวาย สุดท้ายก็กระทบกระเทือนกันจนได้

ความกระทบกระเทือนนี้ หรือว่าความทะเลาะเบาะแว้งกันนี้ ก็ต้องสำคัญว่าตัวดี ตัวถูก ความสำคัญว่าตัวดีตัวถูกโดยไม่เสียตายอรรถธรรมเลย นั่นเป็นความผิดมากที่สุดทีเดียว ความสำคัญว่าตัวถูก เสียตายในความถูกของตัว ก็คือเสียตายเรื่องของกิเลสนั้นแหละ จะไปเสียตายอะไร มันไม่รู้มันไม่ทันนี่นะ ทันกิเลส เมื่อทะเลาะกันขึ้นมาแล้ว ความทะเลาะนั้นหรือเป็นธรรม ความทะเลาะนั้นหรือเป็นของวิเศษ ความทะเลาะนั้นหรือเป็นมรรคผลนิพพาน

กิเลสมันไม่ได้คำนึงนะตอนนี้ มันว่าตัวดีทั้งนั้น ปิดกั้นทางตัวเองเท่าไรมันก็ไม่รู้ นี่เป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าเป็นธรรมแล้วมันไม่ได้ว่าละ ดูหัวใจนี้ใครตีใครชมที่ไหน ฟังมันลงในหัวใจ ใจมันจะไปอย่างไร มันหิวอะไรกับเขา เขาตีมันได้อะไร เขาชมมันได้อะไร มันรู้ยู่นี้ มันปรุงขึ้นมาแพล็บก็รู้ เมื่อรู้แล้วมันก็ดับ ถ้าไม่รู้มันก็เป็นภาพออกไป หลอกเจ้าของ ให้เกิดเรื่องเกิดราวขึ้นมาจนได้ นี่เป็นของสำคัญ

วัดนี้ผมเป็นหัวหน้าในการปกครองทุกสิ่งทุกอย่าง แน่ใจว่าปกครองหมู่เพื่อน โดยธรรมโดยวินัย เต็มความสามารถของเจ้าของที่ได้ศึกษาเล่าเรียนและได้สำเหนียกศึกษามาจากครูจากอาจารย์ และมาปกครองหมู่เพื่อน อันใดที่มันข้องใจอันไหนให้มาปรึกษาปรารภ อย่าตั้งเป็นกฎเป็นเกณฑ์ ด้วยความอวดรู้อวดฉลาด ขัดแย้งคนนั้นขัดแย้งคนนี้ เดี่ยวจะตั้งเป็นก๊กเป็นเหล่าขึ้นมาและโจมตีกันในวัด กลายเป็นพวกหมากัดกันไปนะ ผมไม่ปรารถนาอย่างยิ่ง อย่าให้เห็นเรื่องอย่างนี้นะ สอดตรงนั้นแทรกตรงนี้ อย่างนี้อ่าให้มี มิไม่ได้ ผมพูดตรงๆ เรื่องอย่างนี้ไม่ใช่ธรรม หยาบๆ เห็นกันอยู่เอามาอวดทำไม

เรื่องตั้งกฎนั้นกฎนี้ก็เหมือนกัน คัดค้านผู้นั้นคัดค้านผู้นี้เรื่องนั้นเรื่องนี้ เห็นด้วยไม่เห็นด้วยนี้ อย่ามายุ่งให้มันทะเลาะกันนะ เรื่องเหล่านี้หยาบๆ ถ้ามีข้อข้องใจสงสัยตรงไหนให้ศึกษาครูบาอาจารย์ และศึกษาหมู่เพื่อนก็ให้ศึกษาโดยเหตุโดยผลโดยอรรถโดยธรรม อย่าศึกษาด้วยความอวดรู้อวดฉลาด ว่าผมเห็นด้วยผมไม่เห็นด้วย เหมือนกับเราเป็นจอมนักปราชญ์ นั้นละจอมโง่ที่สุด จอมชั่วช้าลามกที่สุด มันกำลังเริ่มเกิดขึ้นแล้วนั้น ถ้าเป็นอย่างนั้น

สุดท้ายก็เป็นก๊กเป็นเหล่าขึ้นมาซี เข้ากับคนนั้นไม่ได้เข้ากับคนนี้ไม่ได้ เข้ากับพวกนั้นไม่ได้เข้ากับพวกนี้ไม่ได้ นั่นละที่นี้ มาช่องสุขแล้วละที่นี้ไม่ใช่มาปฏิบัติธรรม มาช่องสุขฟินสุขไฟเผาศาสนา มันก็เท่ากับเทวทัตละซิ ครูบาอาจารย์มีอยู่ไม่ยอมฟังเสียง สุดท้ายก็แยกแยะแตกกันเป็นสังฆเภทภายในวัดเข้ามา

อย่าให้ผมได้เห็น ผมไม่ปรารถนาอย่างยิ่ง หากเห็นท่าไม่ดีแล้วผมหนีได้นะใน พรรษาก็ตาม นี่จะถามตรงๆ เลยว่า ท่านนี้ยอมผัดไหม ถ้าไม่ยอมผัดยั้งว่าติดอยู่หรือ ท่านจะอยู่หรือท่านจะไป บอกตรงๆ เลยเรา เอ้าท่านไม่ไปผมจะไป เอ้าแลกกันว่าอย่าง นี้เลยนะ แล้วจริงด้วยนะ ถ้าท่านอยู่ละก็ เอ้า ปกครองหมู่เพื่อน ผมไม่ดีแล้วผมจะไป แล้วเตรียมของทันทีไปเลย ไม่เสียดายอะไรทั้งนั้นแหละ เพราะเราสอนพระเพื่อพระ แท้ๆ เมื่อไม่เกิดประโยชน์ อำนาจวาสนาเราไม่มีแล้ว จะอยู่ให้หนักศาสนาหนักวัดหนัก วาหนักหมู่เพื่อนทำไม ต้องไปแน่ๆ ผมไม่สงสัย ถ้าหากว่าเรื่องเป็นอย่างนี้ ดีตราไว้เลย ก็ได้ เต็ดขนาดนั้นละถึงคราวเด็ดๆ จริงนี่

ฆ่ากิเลสก็อย่างนั้นเหมือนกัน ถึงคราวเด็ดๆ ตายก็ตายพินกันเลย นี่ถึงว่าเดน ตายมาได้มาหาหมู่เพื่อน มาสอนหมู่เพื่อนให้เป็นอรรธเป็นธรรม ด้วยความเมตตา สงสารไม่มีอันใดเจือปนเลย หากว่าเรื่องราวจะเกิดขึ้นเป็นอีกอย่างหนึ่งตรงกันข้ามแล้ว ก็ไม่ควรจะอยู่วัด สำหรับผมเองก็ดี ไม่มีอำนาจวาสนापกครองหมู่เพื่อนว้ายังไง มันไม่ ถูกต้องทำให้หมู่เพื่อนระแคะระคาย หมู่เพื่อนทะเลาะเบาะแว้งซึ่งกันและกัน บอกไม่ฟัง ก็ต้องไป ถ้าพวกนี้ไม่ไปเราต้องไป มีเท่านั้น อย่างอื่นไม่มี มีไม่ได้ ต้องเป็นอย่างนั้น นี่ เราพูดไว้ล่วงหน้านะ อย่าให้เห็นอย่าให้พบ เราเคยเข็ดมาแล้ว

แม่ในครั้งพุทธกาล พระศาสดาองค์เอกเป็นประธานอยู่มันก็ได้ไว้หน้านะ กิเลส ให้เอานั่นมายึดมาพิจารณาเป็นคติไว้อย่าได้ลืมนะ ภิกษุชาวโกสัมพีฝ่ายหนึ่ง เป็นคณาจารย์เป็นธรรมกถึกมีลูกศิษย์ ๕๐๐ ขึ้นไป ฝ่ายหนึ่งเป็นวินัยธร ธรรมกถึกคือ นักเทศน์พูดง่าย ๆ วินัยธรคือผู้เคร่งครัด ผู้ทรงไว้ซึ่งวินัย ธร แปลว่าทรง ท่านเรียกว่าวินัยธร ทรงไว้ซึ่งวินัย นี้ก็มีบริษัทบริวารถึง ๕๐๐ เหมือนกัน

วันนั้นพระธรรมกถึกไปถ่ายส้วม แล้วล้างด้วยน้ำในกระบอก ก็เหลือน้ำเอาไว้ แล้วออกมา หลังจากพระธรรมกถึกออกมา พระวินัยธรก็เข้าไปส้วม ได้ไปเห็นน้ำที่ เหลือไว้ในกระบอกอันนั้น ออกมาก็มาต่อว่ากันเล็กน้อย ตามธรรมดาน้ำในกระบอก ส้วมสาธารณะอันนั้น เมื่อถ่ายแล้วต้องให้หมดไม่ให้เหลือเอาไว้ ตามหลักพระวินัยท่าน ปรับอาบัติ เว้นแต่กระบอกส้วมนั้นเป็นของตัวคนเดียว เช่นอย่างอยู่ในส้วมของผมของ ใครก็ตามของคนเดียวนั้น เหลือไว้ได้ไม่ขัดข้อง ท่านอนุญาตไว้แล้วในพระวินัย แต่นี่อยู่ใน ส้วมสาธารณะ

พอออกมาแล้วก็มาต่อว่ากัน พอต่อว่ากันแล้วองค์ที่เป็นวินัยธรก็พูดเรื่องราวของ พระธรรมกถึกที่ทำผัดวินัยให้ลูกศิษย์ฟัง ไ้ลูกศิษย์นี้ก็ไปทำให้ลูกศิษย์ทางด้านพระ ธรรมกถึก เอ้า ว่าอาจารย์ของท่านเหลือน้ำไว้ในกระบอกไม่รู้วินัยเลย เอากันละนะ ที่นี้ สุดท้ายระหว่างลูกศิษย์กับอาจารย์ก็ทะเลาะกัน เลยยกทัพใส่กัน

พระพุทธเจ้ามาห้ามไม่ยอมฟังเลย ถือว่าตีว่าเด่นด้วยกันทั้งนั้น ถือว่าถูกแล้วไม่ยอมฟังพระพุทธเจ้าเลย พระองค์จึงเสด็จหนีเข้าไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์ นั้นละปีจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์ก็คือว่าห้ามไม่ฟัง อะไรไม่ฟัง นี่คือกิเลสมันตีเกินครูเกินอาจารย์ตีเกินพระศาสดา พระองค์ก็ทรงคิดว่า เมื่อท่านเหล่านี้ถือกิเลสเป็นครูเป็นอาจารย์เป็นศาสดายิ่งกว่าเราแล้ว เราก็ไม่ควรอยู่ต่อไปให้หนักวัด พุดง่าย ๆ คงจะเป็นอย่างนั้นแล้วเสด็จออกไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์

จนกระทั่งพระทั้งสองฝ่ายนี้จะตายที่นี้ เขาไม่เอาข้าวใส่บาตรละซี ไปทางไหนหือ พระธรรมกถึกหรือพระวินัยธร ลูกศิษย์ธรรมกถึกหรือลูกศิษย์วินัยธร เขาชี้หน้า ๆ ไปที่ไหนบิดนทบาทไม่ได้กินเลย ที่นี้อดข้าวจะตายจะว่าไง ใครมาก็มาชี้หน้า ๆ ๆ นั้นนะ วิเศษยังงิพิจารณาซิ ที่แรกเจ้าของก็ว่าวิเศษวิโสด้วยการทะเลาะกันถึงได้ทะเลาะกัน ไม่ยอมพระพุทธเจ้า ไม่เห็นพระพุทธเจ้าวิเศษอะไรเลย

ที่นี้เมื่อจะตายจริง ๆ จึงมาขอร้องให้พระอานนท์ไปอาราธนาพระพุทธเจ้าเสด็จกลับมา นี่ละเรื่องมัน พระองค์จึงได้เสด็จกลับมา ได้มาประทานโอวาทต่อไป ด้วยความที่ท่านเหล่านี้เห็นโทษเต็มหัวใจแล้ว เมื่อพระองค์แสดงธรรมเท่านั้นก็ยอมรับทันที ๆ จนได้บรรลุธรรมมากมายกายกอง

นี่เราก็ไม่อยากได้ยิน ไม่อยากเห็นเรื่องที่ว่านี้ ไอ้เรื่องที่ติกว่าครูว่าอาจารย์ด้วยความรู้ความฉลาดของตน ที่สำคัญตนว่าตีว่าวิเศษวิโสยิ่งกว่าใคร ๆ นั้นละมันจะเป็นแบบที่ว่านี้ ให้พากันระมัดระวังให้มากนะ ธรรมกถึกวินัยธรมันอยู่ในทุก ๆ คนนั้นแหละ กิเลสตัวผีมันแทรกเข้าอยู่ในทุกคน ๆ ให้ระวังนะ แล้วความสำคัญอันนั้นออกมาให้ฟังทราบถ้าจะทราบ ถ้าจะกราบพระพุทธเจ้าว่าเป็นครูเป็นอาจารย์เป็นศาสดาองค์เอกจริง ๆ แล้ว ให้ทราบว่าพระธรรมกถึกนั้นก็ป็นอาจารย์อันเอกพระวินัยธรก็เป็นอาจารย์องค์เอก ที่จะถือเป็นคนดีได้แล้ว ถ้าเราไม่อยากแข่งท่านด้วยวิธีการอย่างนี้

เข้าพรรษาแล้วก็ให้ตั้งหน้าตั้งตาทำภาวนากันนะ ไอ้เรื่องศาลานี้อย่ามาแฟน ๆ ฟ่าน ๆ ให้เห็นเถอะ รำคาญตาจะตายละ แฟน ๆ ฟ่าน ๆ โดยหาเหตุหาผลไม่ได้ เพราะนี้ไม่คฺยนะ เคยปฏิบัติมายังงิมันติดหัวใจ ถ้าพุดถึงเรื่องติดหัวใจ มันเคยมันชินต่อนิสัย ไอ้เรื่องความสงบตัวประกอบความ پاکเพียรไม่แฟน ๆ ฟ่าน ๆ นี่นะ มันเป็นเรื่องที่เคยชินต่อผู้ปฏิบัติ และเคยปฏิบัติกับครูบาอาจารย์มาอย่างนั้น ที่นี้เมื่อมาเห็นหมู่เพื่อนแฟน ๆ ฟ่าน ๆ อะไรต่ออะไรดูไม่ได้ มันขัด ไม่พุดมันก็เป็นอยู่อย่างนั้น

เพราะเราเป็นผู้สอนหมู่เพื่อนนี้ ทำไมเมื่อมันขัดหูขัดตาจึงจะไม่เป็นในจิต ก็เราเป็นผู้รับผิดชอบทุกด้านทุกทางมันก็ต้องได้ดู ขัดตรงไหนก็ต้องได้รู้แหละ อย่างนี้ให้ระวังอย่าให้ยุ่ง ๆ เหยิง ๆ มากมายนักนะ ให้ดูใจเจ้าของนั้นนะ ให้เดินจงกรมเอามั่น

หลงทิศหลงแดนไปเป็นโรกิเลสนะ นั่งภาวนาก็เหมือนกัน ถึงคราวนั่งก็เอาให้จริงจังชิว อยู่นิ่งก็ให้ประกอบความพากเพียร อย่าได้ลัดได้ละ

ผู้ปฏิบัติธรรมย่อมมีตัวเรียกว่า เอกโก เป็นผู้ๆ เดียวเที่ยวไปและอยู่ท่านว่า ท่านกล่าวไว้แล้วในธรรม นี่ก็เหมือนกันให้ประหนึ่งว่าบุคคลผู้เดียว อยู่คนเดียว แม้จะอยู่กับหมู่เพื่อนตั้งหลายๆ องค์ก็ตาม อารมณ์ของจิตอย่าไปยุ่งกับใครต่อใคร

ให้ดูตัวโจรมารตัวเทวทัตมันแสดงอยู่ที่หัวใจเรานั้นนะ มันปรุงขึ้นเรื่องอะไรภาพ มันออกไปนอกๆ โน้นแล้ว เราไปเห็นภาพแล้วตื่นมัน ผู้ที่มันปรุงออกไปนี้เราไม่เห็น เหมือนกับจอหนังนั่นแหละ มันออกจากฟิล์มนี้แปบไปปรากฏที่จอโน้น ไปดูเป็นบ้ำกัน อยู่โน้น มันออกจากฟิล์มนี้ อันนี้ก็ออกจากหัวใจนี้ไปบ้อออกไปเป็นเรื่องเป็นราวขึ้นมา แล้ว และสุดท้ายเดินจงกรมมีแต่เรื่องอันนี้เต็มหัวใจ นั่งสมาธิภาวนามีแต่เรื่องเหล่านี้เต็มหัวใจ มีแต่เรื่องอารมณ์เผาผลาญตัวเอง โดยไม่รู้สึกรู้สึทว่ามันเผาตัวเองนะ ยังเพลินไปกับเรื่องของคนนั้นของคนนี้ ไม่ดีอย่างนั้นไม่ดีอย่างนี้ ตัวเป็นบ้ำอยู่ยังไม่ดู ถ้า นักปฏิบัติต้องรู้เพราะดู มันแยบมากก็รู้ทันที สติไม่รู้อะไรจะรู้ ปัญญาไม่ใคร่ครวญอะไร จะใคร่ครวญ

พระเราเป็นเพศที่ใคร่ครวญ เป็นเพศที่มีสติ เป็นเพศที่อดทน เป็นเพศที่ให้ภัย ซึ่งกันและกัน ไม่ถือกัน เป็นเหมือนอวัยวะเดียวกัน เป็นเพศที่เมตตาซึ่งกันและกัน ถ้า พระเราเป็นไม่ได้แล้ว อย่าไปสอนโลกเขาให้เสียเวล่ำเวลา และหนักหูหนักใจเขาเปล่าๆ ไม่เกิดประโยชน์อะไร เอาตัวให้มันจริงซี้แล้วค่อยสอน สอนคน สอนใครก็ตามเถอะ ถ้า เราได้จริงเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้ว เขาจะเอาไม่เอาเป็นเรื่องของเขาไม่เป็นอารมณ์กับใคร เลย ทำประโยชน์เป็นประโยชน์แท้ๆ สอนๆ ด้วยความเมตตาอย่างจริงจัง ไม่ได้เป็นเพียงคำว่าเสกสรร นี่ให้มันจริงซี้ จริงเจ้าของ สอนใครก็ตามสู้สอนเจ้าของไม่ได้ โทษ ใครก็ตามสู้โทษเจ้าของไม่ได้ เพราะโทษเจ้าของมันเผาเจ้าของ ดูตัวโทษที่มันเผาอยู่นี้ ให้มันทันกันซิ นักปฏิบัติไม่ดูหัวใจนี้จะดูที่ตรงไหน

เอาแค่นี้ละ เหนื่อยแล้ว